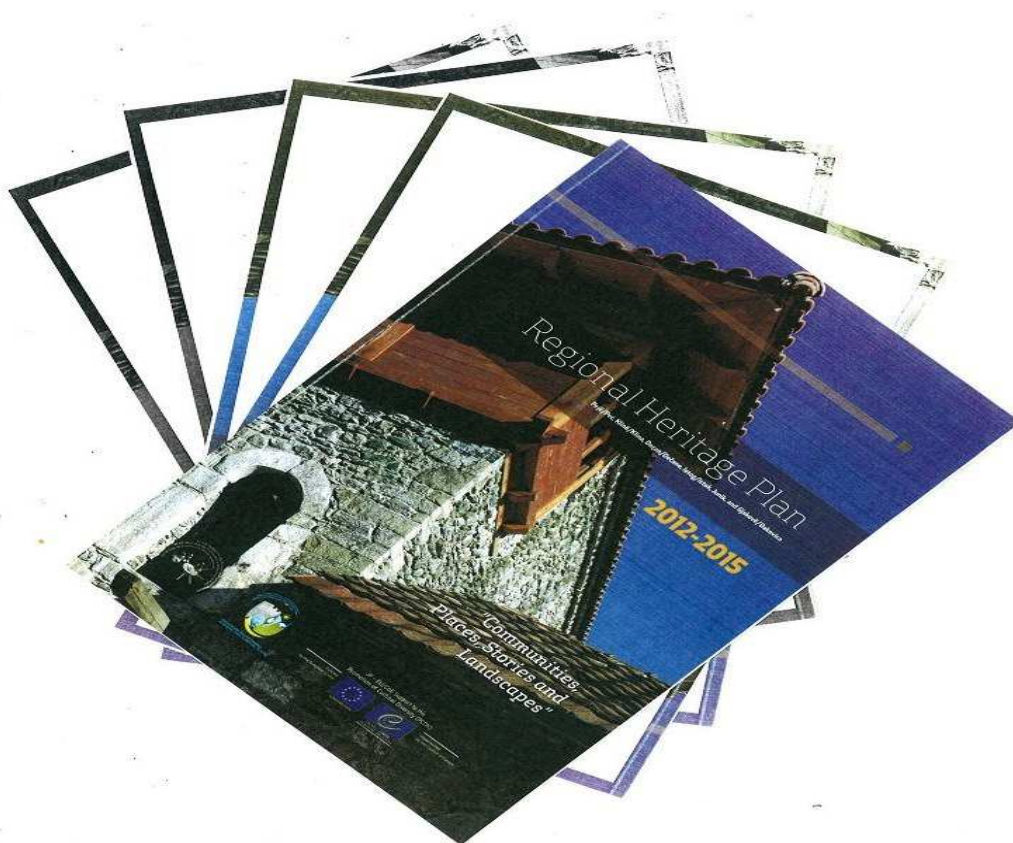

BE/KiE Mbështetje për Promovimin e Diversitetit Kulturor në Kosovë* (PDKK)

Zbatimi i procesit të Planit të Trashëgimisë në rajonet e Prishtinës, Mitrovicës, Gjilanit dhe Prizrenit, siç u zhvillua në rajonin e Kosovës
Perëndimore për të lehtësuar zhvillimin ekonomik lokal

Raport i Studimit të Fizibilitetit**

Përgatitur nga Terry O'Regan, ekspert i Këshillit të Evropës

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

** Ky shënim është pa paragjykim të qëndrimeve mbi statusin dhe është në përputhje me Rezolutën 1244 të KS të OKB-së dhe Opinionin e GJND-së për Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës.*

***Opinionet e shprehura në këtë dokument janë përgjegjësi e autorit dhe/ose anëtarëve të ekipit të PDKK-së dhe nuk reflektojnë domosdoshmërisht politikën zyrtare të Këshillit të Evropës dhe/ose Bashkimit Evropian*

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Hyrje

Procesi i Planit të Trashëgimisë për Kosovën u shfaq gjatë periudhës trevjeçare 2010-2012 në Kosovë Perëndimore, duke reflektuar vlerat dhe dinamikën e diversitetit kulturor, si një iniciativë e komunitetit rajonal të Projektit të Përbashkët të BE/KiE në mbështetje të Promovimit të Diversitetit Kulturor në Kosovë (PDKK) dhe përfaqësonte një hap në rritje në kuadrin e komponentit të Zhvillimit Lokal në rajonin e Kosovës Perëndimore me qëllim të identifikimit të strategjisë më të përshtatshme për të avancuar objektivat e projektit në kontekstin e zhvillimit të një komponenti të turizmit të qëndrueshëm të trashëgimisë brenda një strategjie të përgjithshme të turizmit për rajonin.

Suksesi i procesit të Planit të Trashëgimisë nën PDKK I në Kosovën Perëndimore jo vetëm që realizoi veprime të suksesshme pilote në terren që rezultuan në zbatimin aktual të planit, por edhe inkurajoi vendimin e PCDK II për të vijuar elaborimin apo zgjerimin e procesit në rajone të tjera të Kosovës, pikërisht rajonet e Prishtinës - Kosova Qendrore, Mitrovicës - Kosova Veriore, Gjilanit - Kosova Lindore dhe Prizrenit - Kosova Jugore. Procesi i elaborimit në katër rajonet e mëtejshme filloi në vitin 2013 dhe ndjek metodologjinë me pesë faza të aplikuar në Kosovën Perëndimore:

1. Diagnoza ose mbledhja e të dhënave
2. Studimi i fizibilitetit
3. Veprimet pilot
4. Përgatitja e planit të trashëgimisë
5. Zbatimi i planit të trashëgimisë

Gjatë pesë fazave, ndërtimi i kapaciteteve, trajnimi dhe zbatimi i standardeve në përputhje me praktikat më të mira janë pjesë integrale e procesit. Faza e diagnozës ose grumbullimi i të dhënave është bërë gjatë vitit 2013 dhe faza e studimit të fizibilitetit përfundon me këtë raport të përditësuar.

Në përgatitjen e studimit të fizibilitetit është konsideruar e dëshirueshme të rishqyrtohen objektivat kryesore të diversitetit kulturor të projektit PDKK për t'u siguruar që procesi i planit të trashëgimisë nuk shmanget në aspekte me një fokus shumë të ngushtë, të cilat potencialisht mund të jenë reaksionare në lidhje me objektivat kryesore. Ka shumë sfida sot në Kosovë, ka përparim në të gjitha frontet, por ky projekt i veçantë është për njerëzit dhe vendin, kulturën dhe trashëgiminë, ngritjen e vetëdijes, ngritjen e kapaciteteve dhe mbi të gjitha rritjen e respektit reciprok komunal dhe për aq sa është e mundur çmontimin e barrierave kulturore kundër-produktive.

Në thelb, ky studim vlerëson nëse është e mundur të ofrohen këto karakteristika të shoqërisë civile në të gjitha rajonet e Kosovës me anë të procesit të planit të trashëgimisë.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Pjesa 1

Përmbledhje ekzekutive

Konteksti për këtë raport ka të bëjë me trashëgiminë e pasur, të larmishme dhe komplekse kulturore dhe natyrore dhe peizazhin e Kosovës dhe iniciativave me bazë komunitare për të realizuar në mënyrë të përgjegjshme dhe të qëndrueshme vlerën e këtij burimi të trashëgimisë për brezat e sotëm dhe të ardhshëm.

Projekti i përbashkët i BE/KiE në mbështetje të Promovimit të Diversitetit Kulturor në Kosovë (PDKK) me synim ofrimin e udhëzimeve dhe trajnimit për të arritur këto qëllime ka evoluar me kalimin e kohës për të përfaquar një interpretim gjithnjë e më të gjithëmbarshtëm dhe dinamik të kulturës dhe trashëgimisë që përfshin trashëgiminë kulturore shpirtërore, si dhe të prekshme së bashku me një trashëgimi natyrore të lidhur më pak me lokacionin.

Procesi i planit të trashëgimisë i përfunduar tashmë nën PDKK 1 në Kosovën Perëndimore përfshinte një studim të gjerë të fizibilitetit që konsideronte strategji të ndryshme që mund të të japin rezultate më të mira në synimet e projektit në zhvillimin lokal dhe turizmin duke ruajtur besimin në synimet dhe objektivat më të thella të diversitetit kulturor të projektit PDKK II. Pas një vlerësimi të plotë të strategjive të ndryshme u vendos të adoptohet qasja e planit të trashëgimisë dhe suksesi i kësaj qasjeje i arritur deri më sot në Kosovën Perëndimore çoi në vendimin për të zgjeruar procesin për rajonet e tjera nën PDKK 2.

Studimi për projektin e elaborimit identifikoi katër rajone të tjera potencialisht të përshtatshme për një plan të trashëgimisë rajonale dhe që përfshijnë 31 komuna, dhe rajonet janë Qendror - Prishtinë, Verior - Mitrovicë, Lindor - Gjilan dhe Jugor - Prizren.

Shumica e 31 komunave janë të përfshira në proces, por aktualisht një numër i vogël nuk janë të përfshira për një sërë arsyesh ndonjëherë komplekse.

Gjatë vitit 2013, faza e diagnozës së projektit u zhvillua nga ekipi i PDKK-së dhe përfshiu ndërtimin e kapaciteteve dhe mbledhje të gjerë të të dhënave nëpër të katër rajonet.

Procesi ishte intensiv dhe është mbledhur dhe analizuar/vlerësuar pjesërisht një portofol i konsiderueshëm me të dhëna. Ndërtimi i kapaciteteve ka rezultuar në angazhimin e komuniteteve të çdo rajoni në proces.

Ky studim përfshiu një vlerësim të të dhënave të grumbulluara dhe kapaciteteve aktuale për të vendosur nëse fazat e mbetura të projektit të planit të trashëgimisë mund të vazhdojnë siç janë projektuar dhe të planifikuar.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

U përdor qasja e analizës SWOT dhe kjo ndoshta zbuloi, siç pritej, karakteristika gjerësisht të ngjashme në katër rajonet me ato të identifikuara më parë në Kosovë Perëndimore.

Konsiderohet se sasia dhe cilësia e portofolit të të dhënave dhe kapacitetet e vendosura në rajone janë adekuate me qëllim të përgatitjes së katër planeve të mëtejshme rajonale të trashëgimisë.

Si rezultat, është përfundimi i studimit të fizibilitetit që procesi i planit të trashëgimisë tani mund të vazhdojë me veprimet pilot dhe fazat e përgatitjes/publikimit të planit të trashëgimisë.

Rekomandimet që mbyllin këtë studim vënë në pah aspektet e procesit që kërkojnë vëmendje dhe theksojnë veçanërisht nevojën për një proces të mirë-strukturuar dhe menaxhuar nëse të katër planet e trashëgimisë duhet të dorëzohen brenda afatit kohor të shkurtër në dispozicion.

Studimi fillestar i i fizibilitetit i përgatitur në bazë të informacionit në dispozicion është përgatitur dhe qarkulluar në fillim të marsit. Pas shqyrtimit nga ana e ekipit të PDKK ky studim i përditësuar është përgatitur duke reflektuar hollësisht të tjera, pyetje dhe reagime të tjera që kanë lindur si rezultat i rishikimit.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Pjesa 2

Informata të përgjithshme

Populli i Kosovës jeton në një vend me një histori të larmishme, të pasur dhe të ndërlikuar dhe një trashëgimi dhe peisazh po aq të larmishëm, të pasur dhe të ndërlikuar natyror dhe kulturor.

Trashëgimia e njerëzve dhe vendit e ankoron vazhdimësinë e sigurt të popullsisë aktuale dhe të ardhshme kundër stuhive të jetës duke vlerësuar potencialin e pasur krijues të racës njerëzore dhe duke kuptuar tregimet e përbashkëta të ndërthurura.

Ka një vendosmëri në Kosovë për ta ruajtur dhe për ta menaxhuar këtë burim të trashëgimisë siç ilustron nga dispozitat e legjislacionit dhe shpërndarja e burimeve.

Gjatë trembëdhjetë viteve të fundit shumë ndërtesa të rëndësishme të trashëgimisë janë restauruar, ndërsa infrastruktura fizike dhe administrative është përmirësuar në masë të madhe.

Projekti PDKK II është duke vepruar në një nivel edhe më të thellë duke mbështetur dhe lehtësuar rindërtimin e komuniteteve të ndryshme në kontekstin dinamik të trashëgimisë së përbashkët dhe peisazheve si një ushtrim i integruar i përforcimit kulturor.

Synimet e projektit

Modus operandi për projektin PDKK ka qenë reagimi dinamik dhe fleksibël ndaj rrethanave të paraqitura; njohurive dhe përvojave të fituara dhe ndërveprimeve dhe kontributeve të të gjithë pjesëmarrësve. Fokusi fillestar mbi objektet e trashëgimisë kulturore është zgjeruar në një angazhim më të plotë me shoqërinë, peisazhin, natyrën dhe trashëgiminë kulturore në të gjitha manifestimet e prekshme dhe shpirtërore.

Ekstrakte nga përshkrimi i veprimit të PDKK II

"Të kontribuojë në rritjen e dialogut ndërkulturor, kohezionit social dhe zhvillimit ekonomik përmes një qasjeje të integruar dhe gjithëpërfshirëse për qëndrueshmërinë afatgjatë të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në Kosovë.

Projekti ka për qëllim lehtësimin e zhvillimit të planifikimit dhe menaxhimit të realizueshëm të trashëgimisë në Kosovë, në përputhje me normat dhe standardet evropiane, me theks të veçantë në mirëqenien e komunitet përmes pjesëmarrjes aktive të të gjitha grupeve të interesit dhe shoqërisë civile."

Support to the Promotion of Cultural Diversity

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Objektivat kryesorë të projektit PDKK II pasqyrojnë sa më sipër dhe përvojat deri më sot janë si më poshtë:

- Promovimi i diversitetit kulturor si një mekanizëm për të pajtuar dhe të integruar bashkësitë e ndryshme etnike
- Promovimi i trashëgimisë kulturore si një burim dinamik social dhe ekonomik
- Zhvillimi i një sektori të integruar më shoqërinë dhe të qëndrueshëm të turizmit kulturor.

Procesi i planit të trashëgimisë i përfunduar tashmë nën PDKK 1 në Kosovën Perëndimore përfshinte një studim të gjerë të fizibilitetit që konsideronte strategji të ndryshme që mund të të japin rezultate më të mira në synimet e projektit në zhvillimin lokal dhe turizmin duke ruajtur besimin në synimet dhe objektivat më të thella të diversitetit kulturor të projektit PDKK. Pas një vlerësimi të plotë të strategjive të ndryshme u vendos të adoptohet qasja e planit të trashëgimisë dhe suksesi i kësaj qasjeje i arritur deri më sot në Kosovën Perëndimore çoi në vendimin për të zgjeruar procesin për rajonet e tjera.

Studimi i elaborimit të procesit të planit të trashëgimisë për katër rajone shtesë

Në parim u vendos të përfshihen të gjitha komunat në kuadër të studimit fillestar të procesit të elaborimit - me përjashtim të gjashtë komunave të përfshira tashmë nga projekti i Kosovës Perëndimore.

Kjo qasje gjithëpërfshirëse do të përfshijë shumë partnerë të projektit.

Komunat në veri të lumit Ibër nuk janë të mbuluara për shkak të situatës aktuale politike dhe udhëzimeve nga zyra private. Një OJQ me të cilën jemi duke punuar mund të sigurojë një listë të trashëgimisë kulturore për komunat, por vlerësimi nuk do të jetë i mundur në këtë fazë.

Statusi aktual i studimit (harta ilustruese në shtojca) është si më poshtë:

Rajoni: Prishtinë - Rajoni Qendror i Kosovës

Prishtinë
Fushë Kosovë
Obiliq
Lipjan

Novobërdë*
Podujevë
Glllogvc
Gracanicë

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

OJQ-ja përgjegjëse: 'Iniciativa Kosovare për Stabilitet' – IKS

* Novobërda është në varësi administrative nga Prishtina, por u mbulua nga Gjilani (trashëgimia e prekshme varet nga QRTK-ja e Gjilanit). Ende duhet marrë vendimi final se cili plan i trashëgimisë do merret me të.

Rajoni: Mitrovicë – Rajoni Verior i Kosovës

Mitrovicë
Vushtrri
Skënderaj

OJQ-ja përgjegjëse: 'Mundësia'

Komunat e papërfshira aktualisht:
Leposaviq
Zveçan
Zubin Potok

Këto komuna mundet të përfshihen por jo të vlerësohen

Rajoni: Gjilan - Rajoni Lindor i Kosovës

Kamenicë
Klllokot
Viti
Ranillug
Gjilan
Partesh

OJQ-ja përgjegjëse: Trashëgimi Kulturor pa Kufi - CHwB

Rajoni: Ferizaj - Rajoni Lindor i Kosovës

Ferizaj
Hani i Elezit
Shtime
Shtërpçë
Kaçanik

OJQ-ja përgjegjëse: Trashëgimi Kulturor pa Kufi - CHwB

* *Rajonet e Ferizajit dhe Gjilanit aktualisht po menaxhohen si dy rajone të ndara – ato do të kombinohen në një rajon në kohën e duhur.*

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Rajoni: Prizren - Rajoni Jugor i Kosovës

Prizren
Suharekë
Malishevë
Mamushë
Rahovec
Dragash

OJQ-ja përgjegjëse: 'Ec Ma Ndryshe'

Pjesa 3

Faza e diagnozës - mbledhja e të dhënave dhe ndërtimi i kapaciteteve

Faza e diagnozës gjatë vitit 2013 ka përfshirë ndërtimin e kapaciteteve dhe mbledhjen e gjerë të të dhënave nëpër të katër rajonet.

Ekipi i PDKK 2 i angazhuar në proces është si më poshtë:

Udhëheqës ekipi

Hakan Shearer Demir

Menaxhere projekti

Michèle Bergdoll

Koordinatorët/lehtësuesit rajonalë të PDKK-së

Rajoni: Prishtinë - Rajoni Qendror

Arif Muharremi

Rajoni: Mitrovicë – Rajoni Verior

Avni Manaj

Rajoni: Gjilan - Rajoni Lindor

Merita Limani (dhe David Roche)

Rajoni: Ferizaj - Rajoni Lindor

Avni Manaj

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Rajoni: Prizren - Rajoni Jugor

Harmonije Radoniqi

Ekspertët e projektit

Specialist i lartë i PDKK-së mbi trashëgiminë kulturore: Julija Trichkovska

Ekspert i platformës së internetit Uragan Alija

Ekspert ndërkombëtar i Këshillit të Evropës mbi menaxhimin e peisazhit dhe trashëgimisë: Terry O'Regan

Të dhënat parësore të nxjerra/qarkulluara/pranuara deri më sot

Email-e të shkëmbyer mes 11 dhe 18 tetorit

Agjenda dhe procersverbali i mbledhjes përmes SKYPE më 10 tetor dhe email-et pasuese të shkëmbyera mbi ecurinë dhe drejtimin e fazës së diagnozës.

Pranuar nga Julija Trichkovska më 21 shtator, 2013

Përzgjedhja e trashëgimisë kulturore të paluajtshme në katër rajone të Kosovës

Shqyrtimi i elementeve të TSH-së paraqitura nga ana e OJQ-ve

Shënim:

Rishikimi i trashëgimisë natyrore do të bëhet pas përfundimit nga PDKK-ja të dokumenteve të përditësuar të paraqitura nga ana e ekspertëve të trashëgimisë natyrore (nga Ministria për Mjedis dhe Planifikim Hapësinor).

Pranuar nga Harmonije Radoniqi më 23 shtator, 2013

Fletë Excel ku janë regjistruar përgjigjet në pyetjet e paraqitura në platformën e internetit së bashku me të dhënat krahasuese në disa raste:

- P1 - Atraksionet natyrore dhe kulturore
- P2 - Aktivitetet dhe projektet në zhvillim e sipër
- P3 - Projekte ose aktivitete në fushën e turizmit
- P4 - Produkte vendore
- P5 - Aktivitete artistike kulturore tradicionale
- P6 - Mundësi për zhvillimin e turizmit
- P7 - Turizmi i trashëgimisë
- P9 - Destinacionet më të rëndësishme atraktive

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Shënim mbi P8 - tabela mbi këtë pyetje gjendet në bazën e të dhënave lokale të PDKK-së

Raporti përfundimtar nga Urgan Alija - projektuesi dhe menaxher i platformës së internetit

Pranuar nga Avni Manaj më 2 tetor, 2013 (në Cetinë, Mal i Zi)

Dosjet (5x3) e fotografive që ilustronin përzgjedhjen e trashëgimisë së paluajtshme, shpirtërore dhe natyrore nga çdo rajon

- Rajoni Ferizaj
- Rajoni Gjilan
- Rajoni Mitrovicë
- Rajoni Prishtinë
- Rajoni Prizren

Dokument Excel me të dhëna mbi trashëgiminë kulturore (shpirtërore)

Qarkulluar nga Terry O'Regan më 24 janar, 2014

Progresi dhe kërkesa për hedhjen e informacionit të pyetësorit ju drejtuan ekipit të PDKK-së

Panorama rajonale e planit të trashëgimisë janar 2014

Skema e një plani rajonal të trashëgimisë

Pranuar nga Harmonije Radoniqi më 10 shkurt, 2014

Përgjija e ekipit të PDKK-së mbi pyetësorin u dërgua nga unë më 24 janar, 2014.

Listat e palëve të interesit të përfshira në proces informacioni statistikor për 4 rajonet

- Rajoni qendror
- Rajoni lindor
- Rajoni verior

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

- Rajoni jugor

Shqyrtim i veprime pilot të propozuara për rajonet: Prizren, Gjilan dhe Mitrovicë

Pyetësori për zhvillimin e veprimeve pilot

Veprimi pilot i propozuar për rajonin Prishtinë [Draft]

Shqyrtim i veprime pilot të propozuara

Lëshuar nga Terry O'Regan më 6 mars, 2014

Dokumenti analizon të dhënat e mbledhura nga procesi i platformës së internetit në përgjigje të P 1 - Atraksione Natyrore dhe Kulturore sipas rajoneve dhe komunave.

Lëshuar nga Terry O'Regan më 7 mars, 2014

Dosja e listave të trashëgimisë së paluajtshme, shpirtërore dhe natyrore për çdo rajon nxjerrë nga dosjet dhe dokumentet e marra nga Avni Manaj më 2 tetor në Cetijnë, Mal të Zi.

Lëshuar nga Terry O'Regan më 10 mars, 2014

Raporti i studimit të fizibilitetit për shqyrtim

Pranuar nga Michèle Bergdoll më 14 mars, 2014

Përgjigje e ekipit të PDKK-së ndaj Raportit të Studimit të Fizibilitetit të lëshuar më 10 mars 2014 me sqarime, pyetje dhe komente

Të dhënat dytësore të nxjerra/pranuara deri më sot

Raportet e koordinatoreve të PDKK-së

Pranuar nga David Roche (30 tetor, 2013) dhe Harmonije Radoniqi (11 nëntor, 2013)

Pranuar nga Harmonije Radoniqi më 10 shkurt, 2014

Strategjia e marketingut të turizmit - Prizren

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Pranuar nga Harmonije Radoniqi më 14 shkurt, 2014

Misioni në Janjevë - raport nga Julija Trichkovska, Specialiste e Lartë për Trashëgiminë Kulturore e PDKK-së (Komuna e Lipjanit)

Vizita në terren deri më sot

Vizitat në terren nga ana e koordinatorëve të projektit dhe ekspertëve kanë qenë pjesë përbërëse dhe e rëndësishme e procesit në lidhje me ndërtimin e kapaciteteve, koordinimin, vlerësimin dhe regjistrimin e trashëgimisë.

Vizitat në terren të lidhura në mënyrë specifike me këtë studim të fizibilitetit janë ndërmarrë në të gjitha rajonet nga autori i këtij raporti, i shoqëruar nga koordinatori përkatës i PDKK-së dhe anëtarë të grupeve punuese rajonale gjatë misioneve të vitit 2013 - 15 deri 19 prill dhe 21 deri 25 tetor.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Pjesa 4

Shqyrtimi i fazës së diagnozës dhe vlerësim i të dhënave

Siç është përmendur në hyrje, projekti i PDKK 2 për elaborimin e planit të trashëgimisë po zbatohet në 5 faza.

Deri më sot, në fazën 1- Diagnoza, kanë përfunduar ose kanë filluar këto veprime:

- Mbledhja dhe analizimi i të dhënave për trashëgiminë në rajon
- Vlerësimi i infrastrukturës
- Identifikimi i palëve të interesit dhe ngritja e kapaciteteve
- Rritja e vetëdijes mbi trashëgiminë

Metodologjia

Metodologjia për studimin e fizibilitetit ishte si më poshtë:

- Pjesëmarrja në fazën e diagnostikimit duke përfshirë seancat e trajnimit, takime të ekipit, vizita në terren dhe takime me palët e interesit
- Shqyrtimi i fazës së diagnozës
- Vlerësimi dhe analizimi i të dhënave të mbledhura
- Ndërmarrja e një analizë SWOT të rezultateve të dala nga faza e diagnozës
- Ndërmarrja e një rishikimi strategjik sa i përket rezultateve të dala nga faza e diagnozës
- Propozim i rekomandimeve për fazat e mëtejshme në proces
- Konsultime me ekipin e PDKK 2 në lidhje me përmbajtjen e studimit të fizibilitetit dhe dakordim për rishikim nëse kërkohet, si dhe miratimi i rekomandimeve përfundimtare.

Studimi i fizibilitetit është zhvilluar në aspekt të gjërë dhe gjithëpërfshirës dhe përfundoi brenda kësaj kornize.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Shqyrtimi i fazës së diagnozës

Procesi i studimit

Ka pasur shqetësim në fazat e hershme të procesit se një numër i komunave nuk ishin përfshirë fillimisht në kuadër të projektit, dhe një skenar i tillë mund të minojë të gjithë projektin me kalimin e kohës.

Është për t'u përsëritur që me përjashtim të tri komunave në veri të Ibrit, kjo sfidë në masë të madhe është adresuar nga ekipi i PDKK-së.

Është vërejtur se një qasje e mundshme jo-vlerësuese për të përfshirë tri komunat në veri të Ibrit është nën shqyrtim.

Mbledhja e të dhënave

Duke u nisur nga rasti i Kosovës Perëndimore ku mbledhja e të dhënave faktike u tregua si problematike, kjo tregon se kufizimet në projekt janë manifestuar në vazhdimësi në tërë Kosovën.

Procesi i platformës

Të dhënat e mbledhura duke shfrytëzuar platformën online, kanë ofruar një burim të vlefshëm bazik për mënyrën e të kuptuarit dhe të angazhimit të komunitetit me trashëgiminë si dhe infrastrukturën më të gjerë. Ndoshta më e rëndësishmja është se një praktikë e tillë ofron një perceptim të kulturës së gjallë të ditëve të sotme në rajonet dhe komunat. Të dhënat duhet të analizohen më tej dhe të diskutohen me ekipin e PDKK 2 dhe me palët e interesit gjatë vitit apo dy viteve të ardhshme.

Analiza e kryer deri më sot ka qenë kryesisht sasimore ose statistikore dhe derisa kjo është e dobishme dhe interesante që e konfirmon angazhimin e rritur të qytetarëve, nga ana tjetër ka vend për më shumë analiza kualitative.

Është e rëndësishme që konfuzioni që është i dukshëm në të dhënat e mbledhura (emra të ndryshëm të lokaliteteve të trashëgimisë etj.), të shihet si një mundësi e jo si një pengesë.

Procesi i platformës do të shihet më shumë si vetëdijësim dhe ndërtim i kapaciteteve sesa që kishte të bëjë me mbledhjen e të dhënave.

Analiza të tjera më të detajuara, shpresojmë të tregojnë se procesi i platformës i ka shërbyer planeve të trashëgimisë për rajonet dhe kjo është demonstruar nga ushtrimi i analizës fillestare të kryer me Pyetesorin 1 – 'Atraksionet natyrore e kulturore' që ka dal si një dokument i veçantë para këtij raporti, më 6 Mars 2014.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Anketat cilësore janë gjithmonë të vështira dhe sfiduese. Nëse pyetjet paraqiten në mënyrë të mbyllur - për shembull duke ofruar kuti Po/Jo ose duke ofruar lista rendore - ekziston rreziku i para-përcaktimit të rezultatit. Ofrimi i pyetjeve të hapura mund të rezultojë në të dhëna sfiduese të përgjigjeve që mund të duket se japin përgjigje të 'gabuarra'.

Ekzaminimi me mendje të hapur i përgjigjeve të pyetësorëve në platformë, besoj se do të jetë i vlefshëm si për ekipin e PDKK-së ashtu edhe për grupet e punës. Qëllimi është të ngrihen pyetje mbi përgjigjet - pse janë dhënë përgjigje të caktuara. Për shembull, vepra artistike "NEWBORN" është listuar shënuar në listën e trashëgimisë kulturore. Sipas mendimit tim, kjo është një përgjigje ngazëlluese dhe pasuruese!

Analizimi i të dhënave sipas rajoneve dhe komunave dhe konvertimi i dosjes në Microsoft Word duhet ta bëjë më të lehtë kondensimin e mëtejshëm të të dhënave dhe përdorimin e tyre për t'u angazhuar më tej me komunitetet, bazuar në një gjuhë të përbashkët dhe të kuptuarit e dinamikave të sotme të kulturës, natyrës, të trashëgimisë.

Lista e trashëgimisë së përzgjedhur

Dosjet e përzgjedhjes së trashëgimisë të përgatitura deri më tani janë të bazuara në të dhënat e ofruara nga Qendrat Rajonale të Trashëgimisë Kulturore (QRTK), Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit (MKRS), Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH) dhe OJQ-të pjesëmarrëse.

Këto dosje janë shqyrtuar dhe përmirësuar nga kolegja ime, ekspertja Julija Trichkovska. Përderisa ato janë tashmë mbresëlënëse dhe mjaft profesionale do të theksohet se Julija parashikon një nevojë për punë të mëtejshme në këtë drejtim.

Peisazhet kulturore dhe natyrore si të tilla nuk janë të përfaqësuara me të vërtetë në lista - kjo mungesë kërkon të diskutohet. Në mungesë të një identifikimi të peisazhit dhe të procesit të vlerësimit mund të jetë e vështirë të listohen peisazhet kulturore dhe natyrore të rëndësishme, por gjithsesi duhet t'i referohemi pritjeve tona se kjo kategori e trashëgimisë ekziston.

Është mirë të theksohet se vendet e trashëgimisë që paraqesin vështirësi të qasjes 'me leje', po trajtohen nga Julija Trichkovska dhe koordinatorët tjerë të PDKK-së.

(Për komoditet, listat paraprake përmbledhëse janë nxjerrë nga të dhënat e marra deri më sot për të siguruar një bazë të përbashkët për diskutim dhe përditësimin të vazhdueshëm - këto lista janë qarkulluar në 7 mars 2014)

Support to the Promotion of Cultural Diversity

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Të dhëna të mëtejshme do të mblidhen në vitin 2014 për komunitetet pakicë. OJQ-të e pakicave janë zgjedhur dhe ata pritet të hulumtojnë, analizojnë dhe dokumentojnë praktikën shpirtërore në komunitetet e tyre. Ky informacion pritet të jetë në dispozicion në verë 2014.

Dosjet fotografike

Një gamë e dobishme dhe informative e dosjeve fotografike është përgatitur bazuar në listat e përmendura në pjesën e mësipërme të këtij raporti. Cilësia e imazheve është mjaft e ndryshueshme, por ato mjaftojnë tani për tani dhe mund të shtohen ose përmirësohen sipas nevojës.

Megjithatë, do të ishte mirë të fillohej me ndërtimin e dosjeve referencë në kompjuter me tekste dhe imazhe të kombinuara për përdorim nga të gjithë. Edhe pse kjo mund të jetë një nga detyrat e para konkrete të koordinatorëve rajonal të PHM-ve të reja, të dhënat që veq janë mbledhur duhet të regjistrohen dhe paraqiten në mënyrë sistematike për të lehtësuar veprimet e ardhshme.

Listat e palëve të interesit

Listat e palëve të interesit që janë ofruar kohët e fundit sugjerojnë një nivel të gjerë të pjesëmarrjes së të gjitha komuniteteve nga secili rajon.

Më kanë këshilluar se aktualisht aktiviteti rajonal në fushën e trashëgimisë në rajonet është në nivelin si më poshtë:

Rajoni qendror - mesatar

Rajoni lindor - mesatar

Rajoni verior - mesatar

Rajoni jugor - mesatar

Nota mesatare për aktivitetin rajonal në këtë fazë nuk është e habitshme. Megjithatë, angazhimi i palëve të interesit është jetik për suksesin e projektit dhe ky aspekt i projektit duhet të rishikohet rregullisht duke identifikuar karakteristikat e aktivitetit në çdo rajon për të ndërtuar një profil të strukturës dhe funksionimit ideal.

Pilot veprimet

Veprimet pilot të propozuara aktualisht janë si më poshtë:

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

- Panairi i Trashëgimisë Kulturore - të organizohet në lokacionin "Bifurkacioni (Nerodime)" afër Ferizajit
- Vallja e karadakut e rajonit të Gjilanit
- Rituali "YGDYLI" (lojë tradicionale) i cili kryhet gjatë ditëve të dasmës në rajonin e Mitrovicës
- "Hajde bëje" – punëtori e filigranit në Prizren

Veprimi pilot i propozuar nga Grupi Punues Rajonal i Prishtinës në "Raportin e takimit të GPR-së" nuk është konsideruar të jetë i përshtatshëm dhe është në shqyrtim/rishikim.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Pjesa 5

Analiza SWOT

Në analizimin e rajoneve në lidhje me anët e forta, dobësitë, mundësitë dhe kërcënimet është e qartë se shumë nga këto janë të njëjta për të gjitha katër rajonet dhe ato gjithashtu kanë ndodhur në rajonin e Kosovës Perëndimore.

Të përbashkëtat e katër rajoneve

Pikat e forta:

- Një burim i larmishëm i trashëgimisë - të paluajtshme, shpirtërore dhe natyrore me variacione rajonale
- Një infrastrukturë e përmirësuar fizike
- Punime në zhvillim e sipër për të përmirësuar vendet e zgjedhura të trashëgimisë

Pikat e dobëta:

- Aktualisht në dispozicion kemi të dhëna me kualitet të dobët për trashëgiminë kulturore dhe natyrore
- Angazhimi mesatar i palëve të interesit
- Prezantim i pamjaftueshëm i trashëgimisë - ciceron, shenjzim, qasje, informacion mbi objektet dhe lokalitetet e trashëgimisë
- Ndërgjegjësimi i dobët i qytetarëve mbi trashëgiminë
- Infrastrukturë e dobët e turizmit të trashëgimisë
- Menaxhimi i dobët i mbeturinave nga ana e komunave
- Menaxhim i dobët i ujëmbledhësve lumor

Mundësitë

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

- Krijimi i një sektori të turizmit të përgjegjshëm dhe të qëndrueshëm të trashëgimisë do të sjellë diversitet kulturor, përfitime arsimore, mjedisore, sociale si dhe benifite direkte dhe indirekte ekonomike duke përfshirë ngritjen e një sektori të qëndrueshëm të zejtarisë dhe prodhimit artizanal

Kërcënimet

- Humbja e trashëgimisë së prekshme kulturore dhe natyrore me dëme dhe humbje pasuese afatmesme dhe afatgjata sociale, kulturore, mjedisore dhe ekonomike.
- Zhvillimet jo adekuate me qëndrueshmëri të diskutueshme si dhe projektimi i dobët veçanërisht në peisazhet rurale, përgjatë lumenjve dhe në zonat malore
- Infrastrukturë e konceptuar keq, energji alternative dhe struktura të telekomunikacionit etj.
- Humbja e karakterit të veçantë të peisazhit para se vlera e tij si burim të kuptohet, vlerësohet dhe realizohet me përgjegjësi.

Analiza SWOT specifike për secilin rajon

Rajoni: Prishtinë - Rajoni Qendror

Pikat e forta:

- Një burim veçanërisht i pasur dhe i larmishëm i trashëgimisë së paluajtshme
- Është krijuar rrjeti i palëve të interesit (stakeholders)

Pikat e dobëta:

- Vendet e trashëgimisë të cilat duhet të paraqiten si një ansambël (kompleks) janë duke u fragmentuar
- Mbi-përqendrimi i lokaliteteve të përzgjedhura në lokacione të caktuara mund të zvogëlojë pjesëmarrjen e gjerë të komunitetit.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

- Shenjëzimi i dobët i rrugëve është problem i veçantë në Prishtinë

Mundësitë

- Qasje më e lehtë në lokalitetet e trashëgimisë në zonat urbane

Kërcënimet

- Lokalitetet e trashëgimisë nën presion të vazhdueshëm të zhvillimit urban
- Në qytetet e mëdha mund të jetë e vështirë të ndërtohet një strukturë kohezive e palëve të interesit

Rajoni: Mitrovicë – Rajoni Verior

Pikat e forta

- Një burim i pasur dhe i larmishëm i trashëgimisë së paluajtshme dhe shpirtërore
- Është krijuar rrjeti i palëve të interesit

Pikat e dobëta

- Vështirësitë në lidhje me përfshirjen e të gjitha komunave
- Lokalitetet janë përqendruar më tepër në vende të caktuara
- Infrastrukturë e kufizuar për vizitorë/turizëm

Mundësitë

- Procesi i planit të trashëgimisë ka potencialin për të ofruar përfitime të rëndësishme të diversitetit kulturor në këtë rajon

Kërcënimet

- Tensionet politike dhe kulturore në rajon
- Rrafshnaltat dhe zonat malore janë veçanërisht të rrezikuara nga zhvillimi jo adekuat.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Rajoni: Gjilan - Rajoni Lindor

Pikat e forta

- Një burim i pasur dhe i larmishëm i trashëgimisë së paluajtshme dhe shpirtërore
- Është krijuar rrjeti i palëve të interesit

Pikat e dobëta

- Vështirësitë në lidhje me përfshirjen e të gjitha komunave
- Infrastrukturë e kufizuar për vizitorë/turizëm

Mundësitë

- Procesi i planit të trashëgimisë ka potencialin për të ofruar përfitime të rëndësishme të diversitetit kulturor në këtë rajon

Kërcënimet

- Duke qenë se burimi i trashëgimisë mund të jetë më pak i dukshëm në rajon, është e mundur të jetë në rrezik më të madh se në vende të tjera - indiferenca e shtuar mund të jetë shumë e dëmshme.

Rajoni: Ferizaj - Rajoni Lindor

Pikat e forta

- Një burim i pasur dhe i larmishëm i trashëgimisë së paluajtshme dhe shpirtërore
- Është krijuar rrjeti i palëve të interesit

Pikat e dobëta

- Vështirësitë në lidhje me përfshirjen e të gjitha komunave

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

- Infrastrukturë e kufizuar për vizitorë/turizëm

Mundësitë

- Procesi i planit të trashëgimisë ka potencialin për të ofruar përfitime të rëndësishme të diversitetit kulturor në këtë rajon

Kërcënimet

- Mungesa e të kuptuarit të vërtetë dhe/ose përkushtimit ndaj trashëgimisë siç ilustron nga problemet e shfaqura në Bifurkacion (Nerodime).

Rajoni: Prizren - Rajoni Jugor

Pikat e forta

- Një burim veçanërisht i pasur dhe i larmishëm i trashëgimisë së paluajtshme dhe shpirtërore
- Infrastrukturë ekzistuese për turizëm/vizitorë
- Është krijuar rrjeti i palëve të interesit

Pikat e dobëta

- Vështirësitë në lidhje me përfshirjen e të gjitha komunave

Mundësitë

- Për shkak se rajoni përmban një diversitet më të madh të mundshëm kulturor sesa rajonet e tjera dhe historia e tij e kohëve të fundit mund të ketë qenë disi më pak e rëndë se e rajoneve të tjera, ai mund të sigurojë një 'zone neutrale' për grupe të përziera studimi kulturor nga rajone të tjera

Kërcënimet

- Zhvillim i turizmit kulturor rajonal i integruar dhe planifikuar dobët
- Grykat e lumenjve, rrafshnaltat dhe zonat malore janë veçanërisht të rrezikuara nga zhvillimi jo adekuat.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Pjesa 6

Vlerësimet strategjike dhe rekomandimet e studimit të fizibilitetit

Gjatë PDKK 1 iniciativa e planit të trashëgimisë së Kosovës perëndimore ishte në fakt një veprim madhor strategjik pilot dhe mësimet e nxjerra në PDKK 1 do të aplikohen në katër rajonet e tjera, dhe me të vërtetë do të shërbejë për mësimet e mëtejshme të nxjerra në këto katër rajone duke u kthyer në procesin e vazhdueshëm në Kosovën perëndimore.

PDKK 1 mishëroi një gamë të strategjive të promovimit dhe diversitetit të qëndrueshëm kulturor dhe trashëgimisë në Kosovën Perëndimore që nuk kanë nevojë të ri-shpiken, por që mbase do të duhet të përshtaten me rrethanat lokale në zhvillim.

Nga studimi i fizibilitetit dalin vlerësimet dhe rekomandimet strategjike vijuese për shqyrtimin nga ekipi i PDKK 2.

Këto vlerësime dhe rekomandime strategjike duhet të merren parasysh në kontekstin e të gjitha dokumenteve dhe aktiviteteve të referuara në pjesët 3 dhe 4.

Rekomandimi nr.1

Derisa karakteristikat e trashëgimisë/resurseve shoqërore dhe të infrastrukturës në të katër rajonet janë mjaft të ngjashme me ato të identifikuar dhe të vlerësuara në Kosovën Perëndimore rekomandohet që projekti të vazhdojë me përgatitjen dhe zbatimin e mëvonshëm të planeve të trashëgimisë për çdo rajon. Duhet të mbahet llogari mbi variacionet kryesore karakteristike rajonale.

Rekomandimi nr.2

Ka pasur kufizime në lidhje me përfshirjen e të gjitha komunave në katër rajonet. Autori i këtij raporti është i mendimit se të gjitha komunat duhet të përfshihen, nëse është e mundur, edhe në qoftë se angazhimi aktiv nuk është aktualisht i mundur.

Është bërë përparim i mirë në adresimin e këtyre kufizimeve,

Rekomandohet që të ketë pajtim për një strategji të përkohshme në lidhje me përfshirjen e plotë të të gjitha komunave sa më shpejt të jetë e mundur për të lehtësuar përparimin e fazës së përgatitjes së planit të trashëgimisë.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Rekomandimi nr.3

Deri më sot katër rajone janë identifikuar në tre stile të ndryshme të titullit:

- Si rajoni qendror, lindor, verior dhe jugor
- si rajoni i Prishtinës, Mitrovicës, Gjilanit dhe Prizrenit
- si rajoni i Prishtinës, Mitrovicës, Gjilanit, Ferizajit dhe Prizrenit

Kjo është potencialisht konfuze.

Është vërejtur se qëllimi është të ndiqet modeli i Kosovës Perëndimore me rajonet e caktuara si në Kosova Veriore, Lindore, Jugore dhe Qendrore.

Rekomandohet që ky stil titulli të përdoret në mënyrë të vazhdueshme nga tani e tutje.

Rekomandimi nr.4

Praktika e mbledhjes së të dhënave përmes platformës së internetit (online) nuk duhet të shihet si një ushtrim që bëhet një herë, por më tepër një vazhdimësi e angazhimit, shkëmbimit të informacionit dhe ngritjes së vetëdijes. Koordinatorët rajonalë duhet të përdorin të dhënat e analizuar për të siguruar një bazë të përbashkët për vazhdimin e angazhimit.

Rekomandimi nr.5

Veprimet pilot nën konsiderim duket të jenë të përshtatshme, të shumëllojshme, interesante dhe tërheqëse dhe duhet të informojnë dhe të mbështesin procesin.

Procesi përmes pilot veprimeve ka vërtetuar se është një nga aktivitetet më efektive të procesit të planit të trashëgimisë dhe mënjane nga veprimet pilot me synime të "profilit të lartë" është e rekomandueshme që ne duhet të jemi të hapur për të shtuar veprimet pilot me 'përfshirje të ulët' në proces - ku ngjarjet apo nismat që plotësojnë kriteret e caktuara mund të përfshihen në një listë të PDKK-së me përfshirje shumë të kufizuara të drejtpërdrejta nga ana e ekipit të PDKK-së, përveç një ndihme të mundshme të vogël financiare.

Një shembull i një veprimi pilot me 'përfshirje të ulët' mund të jetë një 'festival' ekzistues i lidhur me trashëgiminë kulturore - PDKK mund të mos ketë burime për një përfshirje të madhe, por mund të sponsorizojë një çmim për një konkurs për fëmijët lokalë për të përshkruar ngjarje ose aspektet e ngjarjes me shkrim dhe ilustrime. Ose sponsorizimi mund të jetë për një ekspozitë të objekteve të trashëgimisë nga shtëpitë në lokalitete. Ose sponsorizimi mund të jetë për të

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

dhënat e shkruara dhe të ilustruara të trashëgimisë shpirtërore nga tradita orale të bëra nga fëmijët që intervistojnë gjyshërit e tyre.

Rekomandimi nr.6

Për të shtuar vlerën e veprimeve pilote dhe ngjarjeve të tjera të projektit është e rekomandueshme të investohet në 'ekspozita udhëtuese' (mobile) – vendosja e paneleve ku qfaqen foto të lokaliteteve të trashëgimisë dhe eksponateve, harta, diagrame të shoqëruara me tekst të shkurtër. Një ekspozitë e tillë mund të paraqitet në çdo ngjarje kulturore. Ekspozitat janë të mira për të dërgu mesazhin e projektit tek publiku i gjerë e poashtu i nxisin njerëzit që të flasin rreth saj.

Ekspozita fillestare mund të jetë mbi vetë procesin e 'Planit të trashëgimisë' duke përdorur ekstrakte të shkurtra nga teksti i publikimit të 'Planit të Trashëgimisë së Kosovës Perëndimore' me ilustrime nga katër rajonet e PDKK II.

Rekomandimi nr.7

Në procesin e zhvillimit dhe zbatimit të planeve të trashëgimisë do të merren parasysh projekte të ndryshme pilot dhe veprime të dëshirueshme të planit të trashëgimisë. Disa do të përzgjidhen për zbatim në kuadër të programit aktual. Të tjerët nuk duhet të harrohen dhe të humben.

Duhet të shpresojmë se procesi i planit të trashëgimisë do të vazhdojë pafundësisht në të ardhmen dhe një listë e projekteve të mundshme pilote dhe veprimeve të planit të trashëgimisë do të shërbejë si një burim që vazhdimisht evoluon.

Prandaj rekomandohet që një dosje e dedikuar të hapet dhe të gjitha materialet e tilla në lidhje me veprimet e mundshme të regjistrohen në sa më shumë detaje të jetë e mundur dhe të ruhen për referim në të ardhmen. Idealisht, duhet edhe të krijohet harta e tyre.

Rekomandimi nr.8

Në planin e trashëgimisë së përgatitur për Kosovën Perëndimore është vendosur që të nxirren në pah objektet dhe traditat që ishin vlerësuar gjatë procesit të zhvillimit të planit të trashëgimisë. Autori i këtij raporti pranon se kjo dërgon një mesazh të rëndësishëm sa i përket standardeve të regjistrimit, menaxhimit dhe paraqitjes, por është gjithnjë e më i shqetësuar se kjo qasje potencialisht dhe pa qëllim e vendos trashëgiminë që ende mbetet për t'u vlerësuar në rrezik dhe zvogëlon/dobëson vlerën e përgjithshme të procesit të PDKK-së.

Të dhënat e mbledhura përmes platformës paraqesin një interpretim të hapur të trashëgimisë ndaj të cilit duhet dhënë përgjigje.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Prandaj rekomandohet që ndërsa lista e përzgjedhur e trashëgimisë dhe traditave të vlerësuara duhet të përfshihet dhe të theksohet, ajo duhet të ndiqet nga një listë e klasifikuar veçmas e vendeve të trashëgimisë, objekteve dhe traditave që ende nuk janë vlerësuar.

Këto lista të fundit, të cilat në këtë fazë mund të jenë relativisht të shkurtra ose mund të jenë vetëm një tekst narrativ, mund të kërkojnë punëtori të dedikuara me grupet e punës dhe pjesëmarrës të tjerë të ftuar për ta "gërmuar" informacionin.

Do të ketë rekomandime për inventarizim të mëtejshëm, vlerësim, masa për mbrojtje, etj, brenda kapitujve të veprimit të planit të trashëgimisë që do t'i shtohen këtyre listave. Por në këtë fazë është me rëndësi jetike të shmangët përforcimi i një besimi të zakonshëm se trashëgimia mund të jetë e kufizuar në vende të zgjedhura.

Në funksion të faktit se disa vende mund të vlerësohen nga ekspertë të tjerë jashta atyre të PDKK-së, mund të jetë e nevojshme që të ketë lista të veçanta të vendeve dhe traditave të vlerësuara të trashëgimisë. Sërish, kjo duhet të reflektohet sa më shpejt të jetë e mundur për t'u siguruar që nuk është duke u përcjellë mesazhi i gabuar.

Rekomandimi nr.9

Ekziston një rrezik i pandarë i përjashtimit të pandërgjegjshëm në një proces të tillë si procesi i planit të trashëgimisë që ka të bëjë me zona të mëdha gjeografike. Disa zona mund të përmbajnë vetëm trashëgiminë kulturore dhe natyrore të një rëndësie shumë lokale. Zona të tilla mund të përjashtohen pa qëllim nga të gjitha proceset, duke sjellë rezultate negative.

Prandaj rekomandohet që të gjitha aktivitetet dhe listat të kontrollohen në këtë drejtim dhe të bëhen rregullimet më të përshtatshme për të maksimizuar gjithëpërfshirjen e përgjithshme të procesit. Kjo mund të kërkojë të menduar shumë kreativ.

Sipas pikëpamjeve të PDKK-së, është vërejtur se kjo është një pikë e rëndësishme dhe është e rekomandueshme që tema duhet të diskutohet me kujdes për t'u siguruar se ka vetëdijësim të nevojshëm në mesin e ekipit. Kjo duhet të jetë një pikë diskutimi gjatë takimeve në Skype dhe të ekipit.

Nga pikëpamja e çështjes së rëndësisë relative (lokale, rajonale, kombëtare, evropiane dhe ndërkombëtare), është e rekomandueshme që edhe kjo çështje të diskutohet gjatë takime në Skype dhe të ekipit.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

'Karta Burra' i ICOMOS dhe materiali i lidhur në internet është një referencë e dobishme për këtë çështje edhe pse kjo nuk jep këshilla konkrete.

Rekomandimi nr.10

Plani i përgatitur i trashëgimisë për Kosovën Perëndimore është formuluar me kujdes dhe është strukturuar për të siguruar kontekstin e duhur ndërkombëtar, qendror, rajonal dhe lokal për seksionin e planit të veprimit 3 vjeçar.

Strategjia që po përdoret deri më sot parashikon prodhimin e një dokumenti të ngjashëm të planit të trashëgimisë të përshtatur për çdo rajon. Kjo, në mënyrë të pashmangshme, do të përfshijë disa përsëritje dhe dyfishim, prandaj rreziqet duhet të jenë të njohura në këtë situatë të natyrshme.

Prandaj rekomandohet që ky realitet të njihet gjatë gjithë procesit në vazhdim e sipër duke theksuar se ka parime themelore dhe objektivat e qeverisjes së mirë që mbështesin procesin e planit të trashëgimisë që jo vetëm janë të përbashkëta për të gjitha rajonet e Kosovës, por janë të njohura dhe respektuara nga të gjithë.

Rekomandimi nr.11

Si do të jetë e dukshme nga ky studim i fizibilitetit, ekipi ka qenë i angazhuar në aktivitete mjaft intensive gjatë 12 muajve të fundit. Është përgatitur një portofol i konsiderueshëm i dokumentacionit . Megjithatë, dokumentacioni nuk është analizuar plotësisht në të gjitha rastet, as nuk është koordinuar dhe sistemuar plotësisht portofoli për të lehtësuar procesin e përgatitjes së katër planeve të trashëgimisë.

Prandaj rekomandohet që të gjitha analizat e mbetura të rishikohen në baza të vazhdueshme dhe portofoli i përgjithshëm të rishikohet dhe të sistemohet në drejtim të përgatitjes së planeve të trashëgimisë dhe njëkohësisht të pajtohemi për përgjegjësitë e secilit anëtar të ekipit dhe të njëjtat të komunikohen.

Përgjegjësia për këtë analizë të mëtejshme bie mbi të gjithë anëtarët e ekipit - të dhënat janë në dispozicion dhe mund të analizohen dhe të përdoren më tej siç përsëritet në këtë raport fizibiliteti. (Referojuni Shqyrtimit të fazës së diagnozës-Mbledhja e të dhënave - Procesi i platformës - paragrafi i fundit)

Ky raport ka ofruar një strukturë të integruar për këtë ushtrim.

Më tej, duhet të vlerësohet, siç u tha më parë, se jo të gjithë në ekipin e elaborimit të 4 rajoneve u përfshinë ngushtë me Planin e Kosovës Perëndimore dhe për këtë arsye të gjithë anëtarët janë të inkurajuar që të lexojnë me kujdes dhe të kuptojnë planin e Trashëgimisë për Kosovën Perëndimore.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Një formë bazë e thjeshtuar e planit rajonal të trashëgimisë është përgatitur dhe ka qarkulluar më parë, më 24 janar, për ta ndihmuar ekipin të përqendrohet në procesin ku jemi të angazhuar (shih shtojcën për kopjen e saj).

Anëtarët e ekipit do të përfshihen në seksione të ndryshme të planit; një tregues i përgjegjësive të secilit anëtar të ekipit në lidhje me planet e trashëgimisë u paraqit në projekt-format në 24 janar, 2014 (dokumenti i studimit të fizibilitetit të T O'Regan).

Për shembull "Pjesa 1" në masë të madhe do të adaptohet nga teksti i Planit të Kosovës Perëndimore (KP) dhe siç duket do të përfshijë kryesisht Terry-in, Michele-in, Julija-in dhe Hakan-in.

Detyrë e vështirë e përgatitjes së "Pjesës" 2 do të jetë përgjegjësi kryesore e Julijas në konsultim me Terry-in, Michele-in dhe Hakan-in, por ajo mund të veprojë kështu vetëm nëse ajo ka informacionin e nevojshëm dhe koordinatorët për çdo rajon - Harmonije, Avni, Arif dhe Merita duhet të ndihmojnë Julijan në këtë drejtim.

"Pjesa 3" në masë të madhe do të adaptohet nga teksti i Planit të KP dhe do të duket të përfshijë kryesisht Terry-n, Michele, Julija dhe Hakan.

"Pjesa 4" në radhë të parë do të përfshijë koordinatorët për çdo rajon - Harmonije, Avni, Arif dhe Merita në konsultim me Terry, Julija, Michele dhe Hakan,

"Pjesa 5" në masë të madhe do të adaptohet nga teksti i Planit të KP dhe do të involvojë kryesisht Terry-n, Michele, Julijan dhe Hakan në konsultim me koordinatorët për çdo rajon - Harmonije, Avni, Arif dhe Merita,

"Pjesa 6" duket se varet nga koordinatorët për çdo rajon - Harmonije, Avni, Arif dhe Merita të drejtuar nga Michele, Julija, Terry dhe Hakan.

"Pjesa 7" në masë të madhe do të adaptohet nga teksti i Planit të KP dhe kryesisht do të përfshijë Terry-n, Michele, Julija dhe Hakan në konsultim me koordinatorët për çdo rajon - Harmonije, Avni, Arif dhe Merita,

'Pjesa 8', siç sygjerohet pas shqyrtimit të raportit të studimit të fizibilitetit nga PDKK, një seksion i veçantë do të shtohet me përmbledhje të shkurtër të planit të trashëgimisë në veprim për secilën nga komunat e rajonit, duke përfshirë rekomandimet specifike. Kjo duket se varet nga koordinatorët për çdo rajon - Harmonije, Avni, Arif dhe Merita të drejtuar nga Michele, Julija, Terry dhe Hakan.

Kjo skemë e propozuar tani duhet të diskutohet më tej dhe të dakordohet.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Kalendari dhe afatet për dorëzimin e katër planeve të trashëgimisë duhet të dakordohet sa më shpejt të jetë e mundur - çaku i dëshirueshëm për marrëveshje mbi të njëjtën duket të jetë fundi i marsit 2014.

Është e rëndësishme të kuptohet se elaborimi i planit të trashëgimisë nuk duhet të jetë një ushtrim i rastësishëm "cut and paste". Kjo do të shkatërronte procesin. Ne duhet të punojmë shumë për të identifikuar dallimet si dhe ngjashmëritë midis përvojës në Kosovë Perëndimore dhe katër rajoneve të tjera.

Rekomandimi nr.12

Mund të duket se struktura e PMT-së për të mbështetur dhe udhëzuar zbatimin e planeve të trashëgimisë në të ardhmen ka ende kohë, por është e rekomandueshme që kjo duhet të fillojë të konsiderohet tani, pasi kjo do të sigurojë vazhdimësinë pa probleme të procesit.

Të gjithë anëtarët e ekipit duhet të reflektojnë mbi përvojën e deritashme të strukturës së PMT-së në Kosovën Perëndimore dhe të kërkojnë të dhëna nga Liam Scott dhe ekipi i PMT-së.

Strategjia e përgjithshme deri më sot ka qenë që të ketë një PMT të dedikuar për secilin rajon dhe një PMT për mbështetje qendrore në kohën e duhur.

Struktura duhet të jetë e tillë që të shihet që të jetë në dispozicion dhe e angazhuar në mënyrë të barabartë për secilën komunë të rajonit.

Struktura duhet të jetë e tillë që anëtarët e ekipit në nivel rajonal dhe qendror të përfaqësojnë një gamë të ekuilibruar të aftësive të nevojshme për të mbështetur dhe avancuar procesin e planit të trashëgimisë.

Në nivel rajonal mund të jetë më kritike që të ketë personel që janë kualifikuar në lehtësimin e aktiviteteve, trajnimin e akterëve dhe aktivistëve dhe për të negociuar me të gjitha palët e interesit në nivel lokal. Ata duhet të jenë udhëheqësit e 'qetë' që udhëheqin nga prapavija nëpërmjet inkurajimit dhe fuqizimit.

Në nivel qendror, mund të ketë nevojë për shkathtësi më strategjike - mund të jetë më e rëndësishme që të ketë personel të kualifikuar që angazhohen me politikanë dhe zyrtarë të nivelit të lartë, të aftë në koordinimin e burimeve, menaxhimin financiar, financim, trajnimin e personelit rajonal dhe menaxherë të mirë të skuadrës. Ata duhet të jenë udhëheqës 'të fortë' që udhëheqin me deklaratatë të qarta dhe ku është e nevojshme me inkurajim dhe fuqizim.

Zgjidhja logjistike dhe gjeografike e strukturës së PMT-së është dytësore ndaj zgjidhjes strategjike, por ajo duhet të jetë e tillë që të arrijë synimet strategjike në mënyrë sa më efektive të jetë e mundur, duke maksimizuar kthimin mbi burimet

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

EUROPEAN UNION

CONSEIL DE L'EUROPE

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

në dispozicion dhe duke siguruar nivelin e duhur të mbështetjes në të pesta rajonet për të siguruar qëndrueshmërinë afatgjatë të procesit.

Studimi i Fizibilitetit përgatitur nga Terry O'Regan, ekspert ndërkombëtar i Këshillit të Evropës dhe qarkulluar në 10 mars, 2014

Pas konsultimeve/shqyrtimit, ky version i përditësuar u qarkullua më 27 mars, 2014.

E&OE

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Pjesa 7

Shtojca

Skema provizore e një Plani Rajonal të Trashëgimisë

Plani rajonal i trashëgimisë për Kosovën* Qendrore/Veriore/Lindore/Jugore

Komunat pjesëmarrëse - mbeten për t'u renditur

* Ky shënim është pa paragjykim të qëndrimeve mbi statusin dhe është në përputhje me Rezolutën 1244 të KS të OKB-së dhe Opinionin e GJND-së për Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës.

Përmbajtja

Parathënie

Hyrje

Pjesa 1 Trashëgimia si vatër e jetës së komunitetit

- 1.1 Çka është trashëgimia?
- 1.2 Vlera e trashëgimisë
- 1.3 Çka është plani i trashëgimisë?
- 1.4 Pse duhet plani i trashëgimisë?
- 1.5 Për kë bëhet plani i trashëgimisë?
- 1.6 Cili është synimi i planit të trashëgimisë?
- 1.7 Si mishërohet koncepti i trashëgimisë në planin e trashëgimisë?
- 1.8 Çka përmban plani i trashëgimisë?
- 1.9 Trashëgimia e qendrueshme

Pjesa 2 Trashëgimia e Kosovës?

- Trashëgimia kulturore e prekshme
- Trashëgimia kulturore shpirtërore
- Trashëgimia natyrore

Pjesa 3 Zhvillimi i një Plani të Trashëgimisë për Kosovën

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

EUROPEAN UNION

CONSEIL DE L'EUROPE

3.1 Drejt një Plani të Trashëgimisë – Hulumtim dhe vlerësim

Plani i trashëgimisë evoluoi si një prodhim i komponentit të projektit të PDKK-ës 'Pilot Projekti për Zhvillim Lokal në rajonin e Kosovës Perëndimore. Ai fokusohet në trashëgiminë dhe në të gjithë diversitetin dhe vlerat e saj, duke bashkuar në mënyrë efektive të gjitha aktivitetet e projekteve pilot në një strategji të integruar për rajonin, duke përfshirë edhe ato të përfunduara deri më sot dhe ato të propozuara për tre vjet.

Lidhur me metodologjinë, projekti është strukturuar në pesë faza:

1. Faza e diagnozës
2. Studimi i fizibilitetit
3. Veprimet pilot
4. Draft strategjia rajonale
5. Themelimi i Mekanizmit të Koordinimit Rajonal për Zbatimin dhe Menaxhimin e Planit të Trashëgimisë

Plani i përgjigjet dinamikës së rajonit, dhe fokusi është në trashëgiminë kulturore dhe natyrore të rajonit dhe vlerat e saj të lidhura, duke përfshirë potencialin e turizmit/ekonomik.

Prioritet gjatë gjithë procesit është angazhimi i komuniteteve me trashëgiminë e tyre të përbashkët me anë të ngritjes së vetëdijes, promovimit, arsimit dhe aktiviteteve të zhvillimit të kapaciteteve.

Rrjedha e punës e miratuar është bazuar në veprimet shtuese me fokus në angazhimin ndër-komunitar, ndërtimin e kapaciteteve dhe kohezionit të komunitetit: -

Themelimi i grupeve punuese > Mbledhja e të dhënave> Vlerësimi i fizibilitetit> Veprimet Pilot > Takime/Punëtori > Trajnim > Përgatitja e një Plani të Trashëgimisë 3 vjeçar për Rajonin > Zbatimi i Planit të Trashëgimisë > Integrimi i proceseve rajonale me Planin e Trashëgimisë së Kosovës

3.2 Drejt planit të trashëgimisë – udhëzime dhe puna në teren

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Kriteret kryesore për një inventar të përditësuar të aseteve të trashëgimisë janë si më poshtë

- Kushti - i aftë për prezantim?
- Qasje e përshtatshme?
- Disponueshmëria e të dhënave?
- Kapacitetet infrastrukturore?

Pjesa 4 - Qëndrimet dhe qasjet në ndryshim

Plani inkurajon integrimin e komunitetit dhe ndërveprimin ndërkulturor që mbështet ndryshimet pozitive progresive në qëndrime dhe qasje.

Pjesa 5 Vlerësime strategjike

Qasje e integruar ndaj planifikimit dhe menaxhimit të trashëgimisë

Projekti udhëheq zhvillimin e planifikimit dhe menaxhimit të realizueshëm të trashëgimisë në Kosovë, në përputhje me normat dhe standardet evropiane, me theks të veçantë në mirëqenien e komunitet përmes pjesëmarrjes aktive të të gjitha grupeve të interesit dhe shoqërisë civile.

5.1 Rritje e vetëdijes

5.2 Masa mbrojtëse

5.3 Planifikim dhe projektim

5.4 Masa menaxhuese

5.5 Trashëgimia kulturore dhe turizmi

Pjesa 6 Objektivat dhe veprimet

Objektivi 1

Rritje e vetëdijes dhe promovim i vlerësimit të trashëgimisë në rajon

Veprimet:

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Objektivi 2

Marrja e masave të nevojshme për mbrojtjen e trashëgimisë në rajon

Veprimet:

Objektivi 3

Të zhvillohet dhe të inkurajohet vlerësimi i plotë, dizajni i integruar i projektit dhe planifikimi me plan të shëndoshë të menaxhimit të trashëgimisë në rajon

Veprimet:

Objektivi 4

Të zhvillojë dhe koordinojë praktikën e duhura të menaxhimit për kujdesin e trashëgimisë në rajon

Veprimet:

Objektivi 5

Zhvillimin e nismave të përshtatshme në nivel lokal dhe të qëndrueshme të turizmit të trashëgimisë në rajon

Veprimet:

Pjesa 7 Zbatimi i planit të trashëgimisë - përparimi

Është parashikuar që procesi i planit të trashëgimisë në të gjitha rajonet do të vazhdojë në të ardhmen në kohë të pacaktuar. Për të arritur këtë qëllim të dëshirueshëm do të duhet një strukturë e qëndrueshme mbështetëse në Kosovë, dhe mbështetja ndërkombëtare e ndërtuar mbi përvojën e fituar deri më sot në Kosovën Perëndimore, nëse është e mundur.

Progresi në Kosovën Perëndimore ka të ngjarë të informojë dhe të udhëheqë vendimet në këtë drejtim. Por përfshirja aktive dhe e rritur e akterëve lokalë do të luajë një rol vendimtar në të ardhmen, kështu që është me rëndësi jetike të gjenden dhe të përfshihen qytetarë të përkushtuar dhe aktivë.

Pjesa 8 Plani i Trashëgimisë në komunat e rajonit

Support to the Promotion of Cultural Diversity

PDKK II - Raport i përditësuar i studimit të fizibilitetit mbi elaborimin e planit rajonal të trashëgimisë

Përmbledhje e shkurtër e planit të trashëgimisë në veprim në secilën nga komunat e rajonit, duke përfshirë rekomandimet specifike.

Shtojcat

Shtojca 1 - Objektet dhe traditat e trashëgimisë në rajon

>Siç është vlerësuar gjatë viteve 2013/14

>Mbetet për t'u vlerësuar

Shtojca 2 - Referenca dhe burime të zgjedhura

Shtojca 3 - Dokumentet e projektit të shtypura ose në disk

Dokument i përgatitur nga Terry O'Regan dhe qarkulluar më 24 janar, 2014
Përditësuar më 10 mars, si dhe përditësuar më tej më 27 mars, 2014.

Support to the Promotion of Cultural Diversity

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

Implemented
by the Council of Europe